

Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 1999 roku

1. Wprowadzenie

Rada ds. Systemu Płatniczego jest organem opiniodawczo-doradczym przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego.

Zadania Rady oraz jej skład określono w *Uchwale Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego.*

Tryb i formy pracy Rady zostały określone w *Regulaminie działania Rady ds. Systemu Płatniczego*, zatwierdzonym przez Zarząd NBP *Uchwałą Nr 16/43/SP/98 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 23 października 1998 r. w sprawie zatwierdzenia „Regulaminu działania Rady ds. Systemu Płatniczego”.*

Rada ds. Systemu Płatniczego zainaugurowała działalność na posiedzeniu w dniu 1 października 1998 r. W dyskusji na temat swej roli Rada wyraziła wolę pełnienia funkcji łącznika między Zarządem NBP a użytkownikami polskiego systemu płatniczego oraz inicjatora kierunków działań priorytetowych w rozwoju systemu płatniczego.

Do najważniejszych kierunków działań Rady z punktu widzenia zadań banku centralnego zaliczono:

- adaptację polskiego systemu płatniczego do systemu europejskiego,
- minimalizację ryzyka systemowego,
- promowanie obrotu bezgotówkowego.

Rada przyjęła zasadę wydawania komunikatu prasowego po każdym posiedzeniu.

Narodowy Bank Polski zobowiązał się do przekazywania członkom Rady kwartalnej informacji o rozliczeniach pieniężnych i rozrachunkach międzybankowych, przygotowywanej przez Departament Systemu Płatniczego NBP.

W 1998 roku Rada odbyła łącznie dwa posiedzenia, podczas których przedyskutowano zagadnienia związane m. in. z funkcjonowaniem systemu SORBNET i przewidywanymi kierunkami jego rozwoju, ograniczaniem obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych oraz rozliczeniami rynku kapitałowego. Rada przyjęła również informację Departamentu Systemu Płatniczego NBP nt. stanu przygotowania opisu polskiego systemu płatniczego dla Europejskiego Banku Centralnego.

Ze względu na fakt, iż Rada jest organem opiniodawczo-doradczym przy Zarządzie NBP, uznano za właściwe sporządzenie sprawozdania z działalności Rady w 1999 r., pierwszym pełnym roku jej działalności, i przedstawienie go Zarządowi NBP.

2. Działalność Rady ds. Systemu Płatniczego w 1999 r.

2.1 Aspekty organizacyjne

Skład osobowy Rady ds. Systemu Płatniczego w 1999 r. podano w załączniku 1.

Poza członkami Rady w posiedzeniach uczestniczyli eksperci z instytucji reprezentowanych w Radzie, a także zaproszeni przedstawiciele innych instytucji, jeśli ich obecność była uzasadniona tematyką posiedzenia.

Dokumentem określającym merytoryczny zakres działalności Rady w roku sprawozdawczym był *Roczny plan pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 1999 r.*, zwany dalej *Planem* (załącznik 2), opracowany w oparciu o propozycje członków Rady i plan pracy Zarządu NBP i przyjęty na posiedzeniu Rady w dniu 25 marca 1999 r. W ciągu 1999 r. Rada rozpatrywała ponadto problemy polskiego systemu płatniczego, wynikające z bieżących potrzeb związanych z jego funkcjonowaniem.

W 1999 roku Rada odbyła łącznie sześć posiedzeń. Miejscem pięciu z nich była siedziba Centrali NBP, jedno, zorganizowane przez Związek Banków Polskich, odbyło się w Klubie Bankowca w Warszawie.

Wszystkim posiedzeniom przewodniczył p. Jerzy Stopyra, Przewodniczący Rady, Pierwszy Zastępca Prezesa NBP.

W pierwszym półroczu 1999 r. prace Rady przebiegały zgodnie z *Planem*. W tym okresie Rada odbyła trzy posiedzenia, w dniach: 25 marca, 29 kwietnia i 17 czerwca.

W drugim półroczu 1999 r., ze względu na przyznanie bezwzględnego priorytetu realizacji zadań związanych z problemami roku 2000, wystąpiły niżej wymienione odstępstwa od *Planu*:

- w dniu 26 lipca odbyło się posiedzenie Rady nie przewidziane w *Planie*, zwołane na wniosek Zarządu NBP w celu zaopiniowania przez Radę propozycji NBP dotyczącej organizacji rozliczeń pieniężnych i rozrachunków międzybankowych na przełomie 1999 i 2000 r.,
- w czwartym kwartale 1999 r. odbyło się tylko jedno posiedzenie Rady (w dniu 9 grudnia); w konsekwencji nie zrealizowano 10 tematów objętych *Planem* (załącznik 3), które w większości zostaną rozpatrzone w 2000 r.

2.2 Aspekty merytoryczne

W celu uzyskania bardziej przejrzystego, a zarazem syntetycznego obrazu problemów, w przedstawionym poniżej omówieniu tematyki stanowiącej przedmiot działalności Rady w 1999 r. odstąpiono od porządku chronologicznego, grupując zagadnienia objęte programami kolejnych posiedzeń w następujące bloki tematyczne:

- 1) ograniczanie obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych,
- 2) problemy rozwoju obrotu bezgotówkowego,
- 3) bieżące działania zmierzające do usprawnienia obrotu płatniczego,
- 4) opiniowanie przez Radę dokumentów związanych z funkcjonowaniem systemu płatniczego, przeznaczonych do przedłożenia Zarządowi NBP.

Omawiając poszczególne zagadnienia, starano się wyeksponować problemy szczególnie istotne z punktu widzenia funkcjonowania systemu płatniczego, których rozwiązaniem są żywotnie

zainteresowane banki i podmioty niebankowe działające w obszarze systemu płatniczego, a także Narodowy Bank Polski z racji swych ustawowych zadań w przedmiotowym obszarze.

2.2.1 Ograniczanie obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych

Problem ograniczania obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych reprezentowany był na forum Rady przez następujące tematy:

- ***Bariery prawne dla ograniczania obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych***

Ograniczenie obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych wiąże się generalnie z możliwością wprowadzenia elektronicznych form obiegu dokumentów. W ramach omawianego bloku tematycznego rozważono aspekty prawne tego zagadnienia.

Narodowy Bank Polski oraz Związek Banków Polskich dokonały inwentaryzacji aktualnego stanu prawnego w przedmiotowej dziedzinie. Wskazano następujące przepisy prawne stanowiące istotną barierę dla wprowadzania elektronicznej formy obiegu dokumentów:

- przepis art. 78 kodeksu cywilnego, według którego dla zachowania formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli; przepis ten stanowi istotne ograniczenie możliwości wprowadzania zmian we wszelkich aktach prawnych dotyczących przedmiotowej problematyki.

Rada przyjęła przedstawioną przez przedstawiciela Ministerstwa Sprawiedliwości informację o pracach prowadzonych przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego nad nowelizacją stosownych przepisów kodeksu cywilnego, dotyczącą w szczególności uregulowania w prawie cywilnym kwestii podpisu elektronicznego oraz konieczności opracowania i wdrożenia systemu certyfikacji podpisów, będącej konsekwencją wprowadzenia tej regulacji.

- przepisy prawa wekslowego i czekowego
Rada zapoznała się z negatywnymi opiniami prawnymi na temat możliwości wprowadzenia zmian w tych aktach ze względu na ich osadzenie w konwencjach międzynarodowych.

Do przepisów stwarzających bariery prawne dla ograniczania obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych zaliczono również m. in. niektóre przepisy ustawy o rachunkowości, prawa dewizowego oraz szereg wykonawczych aktów prawnych.

Rada uznała uregulowanie kwestii podpisu elektronicznego w prawie cywilnym za sprawę najpilniejszą i nadrzędną, a wyprzedzające ją próby wprowadzania zmian w innych przepisach za ryzykowne ze względu na zagrożenie niezgodnością z podstawową normą prawną.

- ***Możliwości wprowadzenia elektronicznego trybu przedstawiania przez banki czeków do zapłaty***

Wobec negatywnej opinii prawnej na temat możliwości wprowadzenia zmian w przepisach prawa czekowego pod kątem ich dostosowania do współczesnej techniki przeprowadzania rozliczeń, Rada zaakceptowała przedstawioną przez DSP NBP propozycję wykorzystania metody „ucinania” czeków, eliminującej dokument papierowy z obrotu międzybankowego i stosowanej m. in. przez niektórych sygnatariuszy Konwencji Haskich. W opiniach prawnych przedstawionych Radzie stwierdzono brak przeszkód prawnych do stosowania „ucinania” czeków pod warunkiem szczegółowego uregulowania tego zagadnienia w odpowiednich umowach lub w porozumieniu międzybankowym. Rada opowiedziała się za uregulowaniem szczegółowych kwestii związanych z „ucinaniem” czeków w porozumieniu międzybankowym i powierzyła Związkowi Banków Polskich opracowanie projektu tego dokumentu. Porozumienie zostanie przedyskutowane na posiedzeniu Rady i w przypadku uzyskania pozytywnej opinii Rady zarekomendowane przez nią bankom.

W dyskusji na powyższy temat wskazano równocześnie na konieczność rozstrzygnięcia kwestii obligatoryjności „ucinania” czeków i podkreślono, że wyłącznie problem rozliczania czeków uzasadnia potrzebę funkcjonowania systemu SYBIR. Zastosowanie tej metody do czeków innych niż ROR wymagałoby jednak wprowadzenia stosownych zmian do Zarządzenia Prezesa NBP z dnia 29 maja 1998 r. w sprawie form i trybu przeprowadzania rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków.

- ***Integracja Poczty Polskiej z bankowym systemem rozliczeń w aspekcie wdrażania obrotu bezpapierowego***

Rada przyjęła informację Poczty Polskiej na temat stosowanych przez Poczta metod upraszczania obiegu dokumentów papierowych i ich eliminowania, a także o głównych przyczynach utrudniających Poczcie eliminowanie dokumentów papierowych w większej skali.

W dyskusji poruszono kwestie związane z ubogą infrastrukturą techniczną Poczty i możliwością zdobycia środków na jej rozwój.

W obszarze zagadnień organizacyjno-prawnych omawiano następujące sposoby włączenia się Poczty w bankowy system rozliczeń:

- za pośrednictwem Banku Pocztowego SA,
- bezpośrednio, co wiązałoby się z uczestnictwem Poczty w KIR SA oraz posiadaniem przez nią rachunku bieżącego w NBP.

Wyrażono też opinię, że włączenie Poczty do bankowego systemu rozliczeń wymagałoby: prawnego określenia odpowiedzialności za czas rozliczenia, przystąpienia Poczty do systemu zastrzeżeń czeków, a w przyszłości – możliwości wypełniania przez nią obowiązku autoryzowania wszystkich transakcji obciążeniowych.

Przedstawiciele NBP negatywnie ocenili możliwość uczestniczenia Poczty w systemie SORBNET.

W dyskusji zasugerowano celowość rozdzielania w strukturach Poczty dwóch sfer jej działalności: podstawowej i usług finansowych.

Rada uznała za konieczne wyraźne określenie przez Poczta Polską jej strategii w aspekcie przystąpienia do bankowego systemu rozliczeń.

2.2.2 Problemy rozwoju obrotu bezgotówkowego

Problemy rozwoju obrotu bezgotówkowego rozpatrywane były przez Radę w aspekcie ograniczania obrotu gotówkowego na rzecz rozwoju obrotu bezgotówkowego oraz rozwoju i promocji instrumentów wykorzystywanych w obrocie bezgotówkowym.

W omawianym bloku zagadnień znalazły się następujące tematy:

- ***Propozycje niezbędnych do podjęcia działań prawnych, organizacyjnych i technicznych w kierunku ograniczenia obrotu gotówkowego i rozwoju obrotu bezgotówkowego***

Rada przyjęła przedstawioną przez Związek Banków Polskich informację o dokonanej inwentaryzacji barier prawnych w przedmiotowej dziedzinie. Do aktów prawnych, których przepisy ograniczają rozwój obrotu bezgotówkowego, zaliczono, oprócz kodeksu cywilnego oraz prawa czekowego i wekslowego, kodeks pracy, w szczególności przepis art. 86 § 3, zgodnie z którym wypłata wynagrodzenia za pracę w sposób inny niż do rąk pracownika może nastąpić tylko za jego zgodą.

Za istotny czynnik ograniczający rozwój obrotu bezgotówkowego uznano brak wyczerpującej i jednolitej regulacji prawnej problemów związanych z kartami płatniczymi.

Rada przyjęła informację ZBP o działaniach natury organizacyjnej, mających na celu ograniczenie obrotu gotówkowego na rzecz obrotu bezgotówkowego, podjętych przez Związek. Zaliczono do nich:

- udział przedstawiciela ZBP w pracach prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości nad wprowadzeniem podpisu elektronicznego do przepisów prawa cywilnego,
- powołanie grupy prawników ds. systemu płatniczego,
- przedyskutowanie problemów związanych z obrotem kartowym, z uwzględnieniem projektu ustawy o kartach płatniczych,
- próbę zmiany nieprzychylnego stosunku parlamentarzystów do banków i problemów sektora bankowego.

Rada zapoznała się również z opinią prawną, sporządzoną przez Departament Prawny NBP na temat art. 32 ustawy o Narodowym Banku Polskim w aspekcie stwarzania przez przepisy tego artykułu barier prawnych dla rozwoju obrotu bezgotówkowego. Zgodnie z powyższą opinią, przepisy tego artykułu nie stwarzają przeszkód we wprowadzaniu bezgotówkowej formy rozliczeń, w szczególności nie stanowią przytaczanej w kręgach parlamentarnych podstawy prawnej niedopuszczalności wprowadzenia nakazu dokonywania niektórych płatności w formie bezgotówkowej.

Rada uznała za wskazane prowadzenie dalszych prac zmierzających do wyjaśnienia powyższej kontrowersji.

- ***Problemy fiskalne związane ze wsparciem obrotu bezgotówkowego***

Ministerstwo Finansów podtrzymało wyrażone wcześniej drogą korespondencyjną negatywne stanowisko w sprawie możliwości stworzenia w systemie podatkowym preferencji dla urzędzeń stosowanych do automatyzacji obrotu płatniczego, uzasadniając je przepisami VI Dyrektywy Unii Europejskiej.

Przedstawiciel MF poinformował o zamierzeniach związanych z wprowadzeniem zwrotów VAT wyłącznie za pośrednictwem systemu bankowego.

W dyskusji przedstawiciele Rady odnieśli się krytycznie do braku zaangażowania rządu w rozwój obrotu bezgotówkowego. Zarzut ten skierowano zwłaszcza pod adresem MF, które powinno być szczególnie zainteresowane wspieraniem bezgotówkowej formy rozliczeń jako skutecznie ograniczającej „szarą strefę”.

- ***Funkcjonowanie polecenia zapłaty. Platforma współpracy nad rozwojem i upowszechnianiem produktu***

Rada przyjęła informację ZBP na temat funkcjonowania polecenia zapłaty oraz planów przeprowadzenia kampanii promocyjnej tego produktu, mającej na celu zwiększenie jego zbyt niskiej popularności.

- ***Problemy obrotu kartami płatniczymi w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem:***

- ***bezpieczeństwa obrotu, w tym zwłaszcza problemów wdrażania karty mikroprocesorowej,***
- ***zasad finansowania obrotu,***
- ***organizacji obiegu informacji,***
- ***zasad rozliczeń,***
- ***aspektów prawnych.***

Rada przyjęła informację PolCard SA na temat problemów związanych z obrotem kartowym w Polsce, a także informację Rady Wydawców Kart Bankowych o podjętych przez nią działaniach zmierzających do ograniczenia przestępczości kartowej. W dyskusji omawiano kwestie bezpieczeństwa obrotu, w tym metody przeciwdziałania przestępstwom kartowym i współpracę z policją w dziedzinie zwalczania przestępczości kartowej. Wyrażono również poparcie dla inicjatywy RWKB dotyczącej opracowania, przy merytorycznym i finansowym

wsparciu Komitetu ds. Integracji Europejskiej, ustawy regulującej problemy związane z obrotem elektronicznym, w tym również kartowym.

Odnosząc się do zagadnień związanych z modelem rozwoju systemów rozliczeń transakcji kartowych Rada zapoznała się z negatywnym stanowiskiem Narodowego Banku Polskiego na temat możliwości włączenia płatności rozliczanych przez Krajowy System Rozliczeń do rozrachunków w systemie SORBNET, uzasadnionym rozwiązaniami europejskimi, zgodnie z którymi systemy rozliczeń płatności kartowych nie są bezpośrednio włączane do systemów RTGS w bankach centralnych.

Rada przedyskutowała również rozwiązanie alternatywne, polegające na włączeniu systemu rozliczeniowego PolCard do rozliczeń w KIR SA, i w podsumowaniu dyskusji, z uwagi na brak jednolitego stanowiska - opowiedziała się za pozostawieniem określenia modelu systemu rozliczeń prawom rynku.

- ***Rozwój bankowości elektronicznej ze szczególnym uwzględnieniem:***

- *standaryzacji komunikatów elektronicznych,*
- *systemu zabezpieczeń,*
- *infrastruktury teleinformatycznej.*

Na posiedzeniu w dniu 9 września 1999 r. Rada przyjęła informacje: Rady Bankowości Elektronicznej oraz NBP, KIR SA i TELBANK SA na temat stanu prac nad tworzeniem wspólnej sieci bankowości elektronicznej w Polsce w ww. obszarach.

Narodowy Bank Polski przekazał również informację o współpracy NBP z Ministerstwem Sprawiedliwości i Ministerstwem Gospodarki w procesie legislacyjnym związanym z tworzeniem infrastruktury klucza publicznego w Polsce.

W dyskusji skoncentrowano się głównie na zagadnieniach związanych z tworzeniem infrastruktury klucza publicznego. Kontrowersje wzbudziła idea stworzenia branżowego centrum certyfikacji kluczy ze względu na występujące w takim przypadku zwiększenie liczby szczebli w hierarchii infrastruktury klucza publicznego i brak jej jednolitości. Rozważano również charakter tego podmiotu i jego lokalizację. Rada została poinformowana o tym, że ZBP, działając z upoważnienia Walnego Zgromadzenia ZBP, zaproponował współudział Narodowego Banku Polskiego w powołaniu urzędu certyfikacji kluczy dla sektora bankowego.

Sugerowano też, że Narodowy Bank Polski mógłby pełnić rolę takiego urzędu.

Na posiedzeniu Rady w dniu 9 grudnia 1999 r. Rada przyjęła informację o przystąpieniu przez NBP i ZBP do przygotowywania tworzenia branżowego urzędu certyfikacji kluczy w formie spółki akcyjnej.

2.2.3 Bieżące działania zmierzające do usprawnienia obrotu płatniczego

W tej grupie zagadnień znalazły się ważne dla rozwoju systemu płatniczego problemy standaryzacji i normalizacji, istotne dla banków kwestie związane z usprawnianiem obiegu gotówki oraz sprawy związane z obsługą przez banki płatności składek na ubezpieczenia społeczne.

- ***Aktualny stan prac z zakresu standaryzacji i normalizacji***

Rada przyjęła informację ZBP na temat prac prowadzonych w przedmiotowym obszarze przez różne gremia działające przy Związku Banków Polskich, dotyczących w szczególności:

- procesu wdrażania standardowego dokumentu płatniczego przez banki oraz niektóre instytucje niebankowe i związanych z tym prac nad systemem odczytu optycznego IMBIR,
- archiwizacji dokumentów,
- standaryzacji w obszarze wspólnej sieci bankowości elektronicznej, w szczególności o przyjęciu przez Radę Bankowości Elektronicznej standardowych komunikatów elektronicznych EDIFACT,
- zagadnień związanych z opracowaniem jednolitej postaci numeru rachunku bankowego, zgodnej ze standardem opartym na odpowiednich normach i standardach międzynarodowych. Zgodnie z Uchwałą nr 7 Walnego zgromadzenia ZBP, wdrożenie odpowiedniego standardu zaplanowano na 1 stycznia 2001 roku.

W komentarzach na powyższy temat podkreślano złożoność procesu wdrożenia, spowodowaną koniecznością dostosowania rozmaitych systemów numeracji rachunków, obecnie stosowanych w Polsce, do jednolitego standardu i dokonania odpowiedniej adaptacji systemów informatycznych.

W dyskusji na temat prac standaryzacyjnych prowadzonych przez ZBP odniesiono się krytycznie do braku organu koordynującego wdrażanie standardów przyjętych w trybie demokratycznym przez banki oraz do powolnego tempa wdrażania efektów tych prac. Stwarza to zagrożenie, iż sektor bankowy będzie zmuszany do przyjmowania standardów narzucanych w trybie pilnym przez podmioty spoza sektora.

- ***Standaryzacja numerów rachunków bankowych***

Rada przyjęła informację ZBP o stanie prac nad standardem numeru rachunku bankowego. W szczególności zapoznano się z dwuetapowym programem wdrożenia standardu i pierwszymi doświadczeniami PKO BP w tej dziedzinie.

Poruszono sprawę niezgodności przyjętej postaci numeru rachunku z odpowiednimi zaleceniami Europejskiego Komitetu ds. Standardów Bankowych (ECBS) i jej konsekwencji. Rada została poinformowana przez przedstawiciela ZBP w ECBS o trybie i wynikach prac prowadzonych przez ECBS nad przedmiotowym standardem i uznała za wskazane pilne przeprowadzenie konsultacji ze specjalistami ECBS w powyższej kwestii.

Mając na uwadze wysokie koszty wdrożenia nowego standardu numeru rachunku bankowego, ponoszone przez banki, Rada uznała za stosowne uzależnienie decyzji o docelowej postaci standardu i terminie jego wdrożenia od wyników konsultacji ze specjalistami z ECBS.

W dyskusji powtórnie poruszono zagadnienie nieefektywności demokratycznych form przyjmowania standardów i zgłoszono pod adresem NBP postulat nakazowego wprowadzenia nowego standardu numeru rachunku bankowego. Wobec braku stosownej delegacji prawnej postulat ten nie może jednak zostać zrealizowany.

Na tym tle Rada uznała za konieczne wprowadzenie większej dyscypliny w środowisku bankowym we wdrażaniu demokratycznie przyjętych postanowień.

- ***Problemy związane z zasilaniem banków w znaki pieniężne w NBP i ich odprowadzaniem do NBP***

Rada zapoznała się z dwiema niżej wymienionymi propozycjami dotyczącymi przedmiotowej kwestii.

- Usprawnienie i ułatwienie możliwości odwożenia nadwyżek gotówki i pobierania zasiłków przez banki poprzez wytypowanie oddziałów banków upoważnionych do przechowywania depozytu będącego własnością NBP.

W dyskusji na temat powyższej propozycji NBP przedstawił istniejące obecnie możliwości zasilania banków w gotówkę: zawieranie z NBP umów depozytowych oraz międzybankowy handel gotówką, przyznając równocześnie, że nie rozwiązują one kwestii odprowadzania przez banki nadwyżek gotówki. Jednocześnie Narodowy Bank Polski zadeklarował możliwość powrotu do dyskusji nad przedmiotowym tematem w drugim kwartale 2000 r., po dokonaniu oceny funkcjonowania systemu depozytów i rozważenia ewentualnych możliwości jego modyfikacji.

- Utworzenie, wzorem niektórych krajów Unii Europejskiej, centrów obróbki gotówki w formie wyspecjalizowanych firm, będących spółkami z udziałem banków, które zbierałyby gotówkę, przeliczały, pakowały i wpłacały do NBP, uznając jednocześnie rachunek banku, na rzecz którego powinna być dokonana wpłata.

W dyskusji Narodowy Bank Polski zajął negatywne stanowisko w sprawie proponowanego utworzenia centrów obróbki gotówki.

- ***Problemy rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne***

W roku sprawozdawczym Rada zajmowała się problemami rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne podczas pięciu posiedzeń.

Na posiedzeniu w dniu 25 marca Rada zapoznała się problemami Powszechnej Kasy Oszczędności – Banku Państwowego, wynikającymi z konieczności obsługiwanego przez nią wielkiej liczby skumulowanych w określonych terminach wpłat gotówkowych z tytułu płatności składek na ubezpieczenia społeczne. W wyniku dyskusji na powyższy temat Rada postanowiła poświęcić jedno z posiedzeń wyłącznie problemom związanym z zagadnieniami dotyczącymi powyższej tematyki. Rada uznała za konieczny udział przedstawicieli kierownictwa ZUS w prowadzonej na jej forum dyskusji na temat przedmiotowej problematyki.

Wspomniane posiedzenie odbyło się w dniu 29 kwietnia i było poświęcone problemom legislacyjno-systemowym oraz organizacyjno-technicznym związanym z rozliczaniem składek na ubezpieczenia społeczne.

W wyniku dyskusji Rada postanowiła powołać zespół roboczy, składający się z przedstawicieli: ZUS, ZBP, NBP i MF, oraz powierzyć temu Zespołowi następujące zadania:

- 1) przygotowanie i przedstawienie na posiedzeniu Rady w czerwcu 1999 r. propozycji procedur reklamacyjnych w przypadku dokonania błędnych płatności przez banki na rzecz ZUS,
- 2) przygotowanie i przedstawienie na posiedzeniu Rady we wrześniu 1999 r. propozycji zmian w przepisach normujących problematykę płatności dotyczących ubezpieczeń społecznych, do których zaliczono w szczególności:
  - ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
  - rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie określenia wzoru bankowego dokumentu płatniczego składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
  - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków ubezpieczeń: chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze.

Zespół prowadził prace zgodnie z wyżej przedstawionym zakresem rzeczowym i prezentował ich wyniki na wskazanych posiedzeniach Rady.

Sprawozdanie podsumowujące działalność Zespołu zostało zaprezentowane Radzie na posiedzeniu w dniu 19 września.

Po dyskusji nad rezultatami pracy Zespołu, Rada:

- przyjęła sprawozdanie Zespołu,
- udzieliła poparcia inicjatywie KIR SA w sprawie uruchomienia w systemie ELIXIR dwóch komunikatów informacyjnych o charakterze reklamacyjnym, związanych z płatnościami składek na ubezpieczenia społeczne,
- poparła propozycję zmiany terminów płatności składek na ubezpieczenia społeczne i ustalenia nowych terminów na 5., 10. i 15. dzień miesiąca,

- przyjęła informację o uznaniu instytucji pośredniczącej w przekazywaniu składek jako strony w postępowaniu reklamacyjnym w znowelizowanym w dniu 15 czerwca 1998 r. *Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek...*,
- przyjęła informację o opracowaniu trybu zgłaszania do ZUS błędów popełnionych przez banki.

Rada nie udzieliła poparcia propozycji przyjęcia NIP jako jedyne, uniwersalnego identyfikatora płatnika, uznając ją za przedwczesną.

Po dyskusji na temat interpretacji przepisów prawa w zakresie możliwości zwrotu przez ZUS bankom dokonanych przez nie błędnie nadpłat składek na ubezpieczenia społeczne, Rada powierzyła Zespołowi dodatkowe zadanie przygotowania odpowiedniej opinii prawnej, uznając równocześnie za konieczny udział w pracach Zespołu prawników z ZUS, NBP, ZBP i PKO-BP.

Na posiedzeniu w dniu 9 grudnia 1999 r. Zespół przedstawił rezultaty pracy nad przedmiotowym zagadnieniem.

W kwestii nadpłat, które nie zostały odprowadzone do otwartych funduszy emerytalnych i są nadal w posiadaniu ZUS, Zespół zaprezentował zgodne stanowisko, iż środki te powinny zostać zwrócone bankom, które dokonały nadpłaty w wyniku popełnionego przez nie błędu. Kontrowersyjna okazała się sprawa zwrotu kwot już przekazanych do OFE. Zdaniem przedstawiciela ZUS, aktualne przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uniemożliwiają zwrot takich nadpłat bankom. Pozostali członkowie Zespołu wyrazili zgodną opinię, że również takie nadpłaty, jako niezgodne z wolą płatnika, należy traktować w kategoriach nienależnego wzbogacenia i dokonywać ich zwrotu na mocy przepisów prawa cywilnego.

Wobec przekazanej Radzie przez kierownictwo ZUS informacji o nowelizacji ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, mającej obowiązywać od 1 stycznia 2000 r., i zapewnieniu o umieszczeniu w niej zapisów regulujących omawianą kwestię, Rada postanowiła uzależnić decyzję o ewentualnym sformułowaniu i powierzeniu Zespołowi nowych zadań od stopnia, w jakim przepisy nowej ustawy będą satysfakcjonujące dla banków w aspekcie możliwości dokonywania zwrotu bankom nadpłaconych przez nie

kwot po przekazaniu ich do OFE. Rada zwróciła się do kierownictwa ZUS z prośbą o przekazywanie aktualnych informacji w przedmiotowej sprawie.

2.2.4 Opinie Rady nt. dokumentów związanych z funkcjonowaniem systemu płatniczego, przeznaczonych do przedłożenia Zarządowi NBP

W roku sprawozdawczym Departament Systemu Płatniczego NBP przedstawił Radzie do zaopiniowania pięć dokumentów (cztery opracowania i jeden projekt aktu prawnego), dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego bądź wprowadzenia zmian w aktualnym sposobie funkcjonowania poszczególnych jego elementów, przeznaczonych do przedłożenia Zarządowi NBP.

Należały do nich:

- ***Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 1998 r.***

Rada wyraziła zainteresowanie powyższym materiałem, opracowanym po raz pierwszy przez DSP NBP.

W czasie posiedzenia Rady nie odnotowano krytycznych uwag w stosunku do zawartych w nim treści. Rada przyjęła materiał.

- ***Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 1999 r.***

Podczas posiedzenia Rady nie odnotowano krytycznych uwag w stosunku do treści zawartych w przedmiotowym materiale. Rada przyjęła materiał.

- ***Projekt zarządzenia Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych***

W dyskusji zgłoszono szereg uwag do przedmiotowego projektu. Oprócz zarzutów dotyczących m. in. braku dostatecznie szczegółowego uregulowania kwestii trybu i kryteriów oceny pośrednika rozliczeniowego, a także trybu postępowania w przypadku braku środków pieniężnych wystarczających do zrealizowania zlecenia płatniczego, poruszono strategiczne zagadnienie rozrachunków międzybankowych w walutach obcych, istotne zwłaszcza

ze względu na pojawienie się euro jako prawnego środka płatniczego. Rozstrzygnięcie tego problemu uznano za istotne również w związku z planami KIR SA, dotyczącymi uruchomienia systemu EURO-ELIXIR.

Uczestnicy dyskusji zostali poproszeni o przekazanie na piśmie uwag na temat przedmiotowego projektu. Po dokonaniu analizy tych uwag DSP NBP sporządził nową wersję projektu i drogą korespondencyjną przekazał ją członkom Rady do powtórnego zaopiniowania.

- ***Trzecia sesja rozrachunkowa KIR SA w Departamencie Systemu Płatniczego NBP – przesłanki i warunki jej zniesienia lub przesunięcia na godzinę wcześniejszą oraz wynikające z tego konsekwencje dla systemu płatniczego***

Rada zapoznała się z propozycjami Departamentu Systemu Płatniczego NBP w powyższej kwestii oraz ich obszernym uzasadnieniem.

W dyskusji rozważano w szczególności konsekwencje proponowanych wariantów zmian dla systemu płatniczego. W tym kontekście podkreślano konieczność zapewnienia odpowiednio wysokiego poziomu obsługi klienta.

Przedyskutowano i uzgodniono również termin wprowadzenia proponowanych zmian (lipiec 2000 r.).

W konkluzji Rada postanowiła zarekomendować Zarządowi NBP wprowadzenie następujących zmian do obecnie obowiązujących zasad przeprowadzania rozliczeń za pośrednictwem KIR SA:

- w kwestii liczby sesji rozrachunkowych w systemie ELIXIR – pozostawienie, na okres przejściowy, trzech sesji z przesunięciem trzeciej sesji (wieczornej) na godzinę 17⁰⁰, a docelowo – ograniczenie liczby sesji do dwóch,
- w kwestii cyklu rozliczeniowego polecenia zapłaty – realizację rozrachunku w dniu następnym podczas pierwszej sesji,
- w kwestii realizacji zleceń obciążeniowych w systemie SYBIR – realizację rozrachunku na sesjach: porannej i wieczornej, przy utrzymaniu pozostałych elementów cyklu rozliczeniowego.

- ***Organizacja rozliczeń pieniężnych i rozrachunków międzybankowych na przełomie 1999 i 2000 r.***

Rada zajęła się powyższym zagadnieniem na posiedzeniu zwołanym w tym celu na wniosek Zarządu NBP.

Rada zapoznała się z propozycjami w przedmiotowej kwestii, przedstawionymi przez Departament Systemu Płatniczego NBP i udzieliła im poparcia.

Rada jednogłośnie przyjęła *Opinię nr 1/99 Rady ds. Systemu Płatniczego z dnia 26 lipca 1999 r. w sprawie organizacji rozrachunków międzybankowych w Narodowym Banku Polskim na przełomie 1999 i 2000 r.*, która została następnie przekazana Zarządowi NBP na posiedzeniu w dniu 30 lipca 1999 r.

2.2.5 Informacje do wiadomości członków Rady, przekazywane przez NBP

W okresie sprawozdawczym NBP przekazywał członkom Rady do wiadomości kwartalne *Informacje o rozliczeniach pieniężnych i rozrachunkach międzybankowych*, przygotowywane przez Departament Systemu Płatniczego NBP, jak również *Opis polskiego systemu płatniczego dla Europejskiego Banku Centralnego* i opis systemów płatniczych krajów ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej (tzw. *Blue book* dotyczący tych krajów, w tym Polski), wydany przez Europejski Bank Centralny w 1999 r.

3. Podsumowanie

W roku sprawozdawczym Rada ds. Systemu Płatniczego prowadziła działalność odpowiadającą zakresowi jej zadań, określonego w *Uchwale Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r.* i w sposób zgodny z Regulaminem.

W omawianym okresie, podczas sześciu posiedzeń, Rada rozpatrzyła zagadnienia objęte dwudziestoma tematami. Większość też do dyskusji została opracowana przez ZBP oraz NBP.

Niezrealizowane pozycje *Planu* zostaną umieszczone w *Rocznym planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w roku 2000*, jeśli Rada potwierdzi celowość zajęcia się nimi w 2000 roku.

Rada stanowiła forum, na którym dokonywano wymiany informacji i poglądów w sprawach istotnych z punktu widzenia sprawności i efektywności funkcjonowania systemu płatniczego. W powyższych kwestiach Rada wypracowywała wspólne opinie, stanowiska i wnioski oraz inicjowała działania niezbędne do realizacji uzgodnionych i przyjętych propozycji. W tym sensie Rada pełniła rolę koordynatora działań Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich oraz innych podmiotów–uczestników polskiego systemu płatniczego.

Rada ds. Systemu Płatniczego zwraca się do Zarządu Narodowego Banku Polskiego z wnioskiem o przyjęcie niniejszego sprawozdania.

*Jerzy Stopyra
Pierwszy Zastępca Prezesa
Narodowego Banku Polskiego*

**Członkowie Rady ds. Systemu Płatniczego
w 1999 roku**

1. **Jerzy Stopyra** - Przewodniczący Rady, Pierwszy Zastępca Prezesa NBP
2. **Andrzej Szukalski** - Wiceprzewodniczący Rady, Prezes Zarządu Związku Banków Polskich
3. **Jarosław Bauc** - Członek Rady, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów
4. **Andrzej Cichy** - Członek Rady, Prezes Zarządu Bankowego Przedsiębiorstwa Telekomunikacyjnego TELBANK SA
5. **Wojciech Kostrzewa** - Członek Rady, Prezes Zarządu BRE Banku SA
6. **Elżbieta Kuzio** - Członek Rady, Prezes Zarządu PolCard SA
7. **Michał Machlejd** - Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Gospodarki Żywnościowej SA
8. **Tadeusz Oldakowski** - Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej SA
9. **Elżbieta Pustola** - Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych SA
10. **Andrzej Topiński** - Członek Rady, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności – Banku Państwowego
11. **Mariusz Wiatrowski** - Członek Rady, Dyrektor Generalny PPUP Poczta Polska
12. **Maria Wiśniewska** - Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki SA
13. **Adam Tochmański** - Sekretarz Rady, Dyrektor Departamentu Systemu Płatniczego Narodowego Banku Polskiego

ROCZNY PLAN PRACY RADY ds. SYSTEMU PŁATNICZEGO w 1999 r.

I. MARZEC

1. Bariery prawne dla ograniczania obiegu dokumentów papierowych w bezgotówkowych rozliczeniach pieniężnych (NBP + ZBP)
2. Aktualny stan prac z zakresu standaryzacji i normalizacji (ZBP)
3. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 1998 r. (NBP)

II. KWIECIEŃ

Problemy rozliczania płatności składek na ubezpieczenia społeczne (NBP)

III. CZERWIEC

1. Integracja Poczty Polskiej z bankowym systemem rozliczeń w aspekcie wdrażania obrotu bezpapierowego (Poczta Polska)
2. Propozycje niezbędnych do podjęcia działań prawnych, operacyjnych i technicznych w kierunku ograniczenia obiegu gotówkowego i rozwoju obrotu bezgotówkowego (ZBP + NBP)
3. Możliwości wprowadzenia elektronicznego trybu przedstawiania przez banki czeków do zapłaty (ZBP + NBP)
4. Problemy fiskalne związane ze wsparciem obrotu bezgotówkowego (Ministerstwo Finansów)
5. Funkcjonowanie polecenia zapłaty. Platforma współpracy nad rozwojem i upowszechnieniem produktu (ZBP)
6. Problemy rozliczania płatności składek na ubezpieczenia społeczne - procedury zgłaszania i weryfikacji błędów popełnionych przy dokonywaniu ww. płatności (zespół roboczy)
7. Projekt zarządzenia Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych (NBP)

8. Informacja nt. opisu polskiego systemu płatniczego dla Europejskiego Banku Centralnego (NBP)

IV. WRZESIEŃ

1. Problemy obrotu kartami płatniczymi w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem:
  - bezpieczeństwa obrotu, w tym zwłaszcza problemów wdrażania karty mikroprocesorowej,
  - zasad finansowania obrotu,
  - organizacji obiegu informacji,
  - zasad rozliczeń,
  - aspektów prawnych (POLCARD SA+ ZBP)
2. Rozwój bankowości elektronicznej ze szczególnym uwzględnieniem:
  - standaryzacji komunikatów elektronicznych (KIR SA+ NBP + ZBP),
  - systemu zabezpieczeń (KIR SA),
  - infrastruktury teleinformatycznej (TELBANK SA)
3. Problemy związane z zasilaniem banków w znaki pieniężne w NBP i ich odprowadzaniem do NBP (BRE SA)
4. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 1999 r. (NBP)
5. Problemy rozliczania płatności składek na ubezpieczenia społeczne - propozycje zmian w przepisach prawnych regulujących ww. problemy (zespół roboczy)

V. PAŹDZIERNIK/LISTOPAD

1. Ocena spełniania przez polski system płatniczy 10 minimalnych zasad obowiązujących dla krajowych systemów płatniczych w Unii Europejskiej (NBP)
2. Trzecia sesja rozrachunkowa KIR SA w Departamencie Systemu Płatniczego NBP - przesłanki i warunki jej zniesienia lub przesunięcia na godzinę wcześniejszą oraz wynikające z tego konsekwencje dla systemu płatniczego (NBP)
3. Ocena spełniania przez funkcjonujące w Polsce systemy rozrachunku papierów wartościowych międzynarodowych standardów, ze szczególnym uwzględnieniem standardów obowiązujących w krajach Unii Europejskiej (NBP + KDPW SA)
4. Strategia systemu bankowego w zakresie rozliczeń dewizowych (KIR SA)
5. Rozwój systemu SORBNET w 1999 r. (NBP)

VI. GRUDZIEŃ

1. Rola banku centralnego w systemie płatniczym w świetle ustawodawstwa obowiązującego w Unii Europejskiej – propozycje dla Polski (NBP)
2. Zdefiniowanie powiązań między systemem gospodarowania płynnością banków a systemami płatności w celu ograniczenia wpływu ewentualnego obniżania rezerw obowiązkowych na zakłócenia w rozrachunkach międzybankowych (PKO-bp)
3. Mechanizmy wspomagające zachowanie płynności w systemie rozliczeniowym w aspekcie zagwarantowania bezpieczeństwa rozrachunku (ZBP)
4. Dostosowanie systemu SORBNET do wymogów uczestnictwa w systemie TARGET (NBP)
5. Pieniądz elektroniczny (NBP)
6. Standaryzacja numerów rachunków bankowych (ZBP + NBP)
7. System płatniczy a ochrona konsumenta (ZBP)

NIEZREALIZOWANE POZYCJE

ROCZNEGO PLANU PRACY RADY ds. SYSTEMU PŁATNICZEGO w 1999 r.

1. Ocena spełniania przez polski system płatniczy 10 minimalnych zasad obowiązujących dla krajowych systemów płatniczych w Unii Europejskiej (NBP)
2. Ocena spełniania przez funkcjonujące w Polsce systemy rozrachunku papierów wartościowych międzynarodowych standardów, ze szczególnym uwzględnieniem standardów obowiązujących w krajach Unii Europejskiej (NBP + KDPW SA)
3. Strategia systemu bankowego w zakresie rozliczeń dewizowych (KIR SA)
4. Rozwój systemu SORBNET w 1999 r. (NBP)
5. Rola banku centralnego w systemie płatniczym w świetle ustawodawstwa obowiązującego w Unii Europejskiej – propozycje dla Polski (NBP)
6. Zdefiniowanie powiązań między systemem gospodarowania płynnością banków a systemami płatności w celu ograniczenia wpływu ewentualnego obniżania rezerw obowiązkowych na zakłócenia w rozrachunkach międzybankowych (PKO-bp)
7. Mechanizmy wspomagające zachowanie płynności w systemie rozliczeniowym w aspekcie zagwarantowania bezpieczeństwa rozrachunku (ZBP)
8. Dostosowanie systemu SORBNET do wymogów uczestnictwa w systemie TARGET (NBP)
9. Pieniądz elektroniczny (NBP)
10. System płatniczy a ochrona konsumenta (ZBP)